

Životní jubilea pracovníků katedry dějin státu a práva PFUK

Ve 29. svazku našeho sborníku (str. 257 a n.) jsme připomněli dosažení významného životního jubilea tří pracovníků katedry dějin státu a práva právnické fakulty UK v Praze. Generační blízkost dalších členů tohoto kolektivu nám dovoluje v nevelkém časovém odstupu u příležitosti završení obdobného kulatého výročí poukázat na odborný profil a dosavadní vědecké výsledky dalších tří učitelů katedry.

V krátkém rozmezí se dožili šedesáti let: doc. JUDr. Dragutin Pelikán, CSc., doc. JUDr. Stanislav Balík, CSc. a JUDr. Valentin Urfus, CSc.

Doc. D. Pelikán (nar. 28. 1. 1928) pochází z východočeských Králík. Po maturitě na královéhradeckém gymnáziu vystudoval PFUK, kde promoval v r. 1951. Učitelské působení na fakultě zahájil na katedře základů marxismu-leninismu. Absolvoval interní aspiraturu na historické fakultě v Leningradě. Kandidátem věd se stal v r. 1960; v r. 1962 se habilitoval. V letech 1966–1970 zastával funkci proděkana fakulty. I když pod vlivem vnějších okolností, měnícího se učebního plánu a proměn vnitrofacultní organizace kateder (vedle už zmíněné katedry základů marxismu-leninismu byl členem katedry sovětské ekonomiky a práva a na katedru dějin státu a práva přešel r. 1970), se věnoval v pedagogické praxi několika disciplinám, odborný zájem jej trvale poutal k historii a od přelomu šedesátých a sedmdesátých let k právní historii.

Zpočátku soustřeďoval pozornost především na složitou problematiku měnící se poválečné vesnice a charakter zemědělské výroby. Regionálně ohraničená tematika z této oblasti se stala námětem jeho kandidátské práce,¹ která byla příznivě přijata odbornou veřejností² a po čase v užší podobě publikována.³

V šedesátých letech několikrát výrazněji zasáhl do tehdy velmi frekventovaných a diskutovaných agrárních i dalších souvisejících otázek o vývoji venkova v průběhu jeho socialistické výstavby.⁴ I později se k historii naší vesnice čas od času při různých příležitostech vracel,⁵ avšak stále výrazněji od počátku sedmdesátých let obracel pozornost k dějinám státu socialistických zemí, především sovětského státu a práva. Fakultní výuku vyučovacího a zkušebního oboru zabezpečil učebními pomůckami,⁶ které se plně osvědčily, o čemž svědčí jejich několikanásobná reedice. Zkušenosti, které při zpracování učebních textů získal, mohl uplatnit při vytváření první celostátní učebnice dějin státu a práva socialistických zemí, na níž se podstatně podílel.⁷

Přednášková a seminární výuka tohoto oboru, prostřednictvím níž dlouhá léta výrazně přispívá k výchově už téměř čtyř desítek ročníků absolventů školy, jej přivedla ke zpracování dílčích námětů⁸ i k syntetizujícím pohledům na vznik, ale i téměř soudobou etapu socialistické státnosti.⁹

Podíváme-li se na nejnovější tituly Pelikánovy produkce, lze rozpoznat, že se v poslední době zejména zabývá některými stránkami politického systému v lidovědemokratickém státě.¹⁰

Nedílnou součástí jeho odborné práce tvoří rovněž překlady z právnické literatury sovětské, jimiž českému čtenáři zprostředkoval poznání důležitých prací zejména moskevského právního historika I. A. Isajeva,¹¹ ale i dalších autorů.¹² Taktéž pro časopis Socialistická zákonnost dlouhodobě zpracovává překlady sovětské právnické literatury.

Při výčtu jeho aktivity nelze zapomenout ani na práci v redakční radě PHS i léta obětavé funkcionářské angažovanosti v ROH a SČSP.

Fakultní prostředí jej zná jako kultivovaného přednášejícího, který přiměřenou náročností působí na vytváření a stabilizaci hodnot, jež si povaha vysokoškolského studia na budoucích právnících trvale žádá.

Druhý z oslavenců doc. St. Balík (nar. 15. 2. 1928), rodák z moravských Morašic, maturoval na reálném gymnáziu v Brně v r. 1947. Práva začal studovat na tehdejší Masarykově brněnské univerzitě a po jejím zrušení je dokončil na právnické fakultě UK v Praze. Roku 1952 nastoupil na asistentské místo zdejší katedry dějin státu a práva, v r. 1966 získal hodnost kandidáta věd,¹³ o tři roky později se habilitoval.¹⁴ Mezitím si prohluboval odbornou připravenost studiem v zahraničí (1965–1966 v Itálii na turínském Institut universitaire d' Etudes européennes; 1968–1970 ve Francii na Faculté des Lettres et sciences humaines v Toulouse – Le Mirail),¹⁵ aby se mohl specializovat na obecné dějiny státu a práva, v jejichž širokém rámci se zaměřil na právněhistorickou tematiku USA, Francie a z části Anglie.

V uvedené disciplíně začal pracovat v době, kdy se její zejména pedagogické pojetí na československých fakultách rodilo. V této souvislosti vznikala, provázena počátečními obtížemi všeho nového, domácí studijní literatura, která začala nahrazovat dosud užívané přeložené pomůcky sovětské. Doc. Balík nejprve pod vedením prof. Turečka spolupracoval na zpracování prvních kompendií¹⁶ a chrestomatií,¹⁷ na něž navazovaly po získání cenných zkušeností od počátku sedmdesátých let další četné pedagogické pomůcky, z nichž některé byly používány i na jiných fakultách, ať už se jednalo o vlastní učební texty nebo sborníky dokumentů. Na některých z nich se podílel s ostatními pracovníky katedry (prof. Kincl, doc. Litsch, dr. Malý), několik titulů napsal sám¹⁸ nebo mnohé redigoval, z nichž zejména rozsáhle komentované vydání Textů

ke studiu obecných dějin státu a práva¹⁹ v mnohém překračuje rámec běžné pedagogické potřeby a používá se — i po více než patnáctiletém odstupu od jeho vytištění — v seminární výuce podnes.

Jak už bylo shora podotknuto, soustředila se vědecká práce Balíkova buď na exponované úseky časově předcházející buržoazním revolucím, respektive periody buržoazních revolucí samých, obojí v dějinách velkých kapitalistických zemí. Rozvinutím materie, která byla předmětem jeho kandidátské disertace, vznikl soubor tematicky spjatých studií z dějin USA.²⁰ Pravidelně si také všímal proměn klíčových sociálních relací, jak je napomáhal transformovat právní řád v době buržoazně revoluční v Anglii a zejména ve Francii.²¹ Průběhem francouzské revoluce se zabýval nejvíce. Jí věnoval i svou monografii²² sledující vývoj francouzských ústavních institucí do Napoleonova pádu.

Další oblastí, v níž badatelsky pracoval, byla historie vynálezeckého práva²³ a vytrvale se rovněž vracel k právní kategorii monopolu, když publikované tituly dokládají nejen časově a místně omezený charakter zájmu, ale průřezové pojmání tohoto institutu.²⁴

Doc. Balík si vždy uvědomoval a uvědomuje nesnadnou úlohu právních historiků, kteří se v našich podmínkách zaobírají obecnými dějinami státu a práva. Proto pravidelně a již dlouhá léta na stránkách PHS informuje o nové knižní produkci z tohoto oboru, jež se do našich knihoven dostává opožděně a jen v omezeném rozsahu.

Ve fakultním prostředí se obětavě věnuje pedagogické práci ve všech formách studia. U studentů jsou velmi oblíbené jeho vědecké semináře, které mají již svou tradici a vznikla v nich celá řada prací, která byla příznivě ohodnocena na fakultních i celostátních kolech SVOČ. Na přípravě mnoha ročníků této soutěže se doc. Balík podílel i organizačně a referoval o ní vícekrát i na stránkách PHS.

Třetí z jubilantů, dr. V. Urfus se narodil v Ústí nad Labem; jeho dětství je spojeno s pobytem v několika místech západních a severozápadních Čech; Žluticemi, Kadaní a především Chebem, v nichž jeho otec postupně působil. Po maturitě na reálném gymnáziu v Praze—Dejvicích se zapsal na pražskou právnickou fakultu a úspěšně ji absolvoval v roce 1951. Intenzivní zájem o historii, který si přinesl už ze střední školy, rozvíjel vytrvale během vysokoškolských studií v semináři československých právních dějin. Odbornou dráhu zahájil od podzimu roku 1953 v Kabinetu dějin státu a práva ČSR a po jeho včlenění do nově vytvořeného Ústavu práva (později Ústavu státu a práva) ČSAV, kde byl tehdy soustředěn základní výzkum v oboru dějin státu a práva, v ní pokračoval na tomto pracovišti.

Po necelých dvou desetiletích přešel dr. Urfus na obnovenou právnickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně a jako učitel katedry dějin státu a práva vstoupil tak i na pole pedagogické práce. Po takřka desetiletém působení v Brně se vrátil do Prahy. Také zde na stejnojmenné katedře právnické fakulty pražské vyučuje právněhistorickým předmětům nové adepty práv.

V dr. Urfusovi má československá právní historie více než tři desetiletí pracovníka neobyčejně všestranného, mimořádně pilného a publikačně velmi aktivního. Soupis jeho otištěných prací, nezahrnujeme-li do něj recenze, anotace a drobné zprávy z vědeckého života, tedy výčet zdaleka ne úplný, čítá dnes bezmála na sto položek. Je autorem čtyř knižních titulů,²⁵ řady rozsáhlých studií a velkého množství článků a vědeckých sdělení. Mimo to byl členem autorských kolektivů rozsáhlých kompendií, ať už v případě základního díla o dějinách buržoazního státu a práva u nás²⁶ nebo monografií a současně učebnic občanského práva.²⁷ Několik příspěvků připravil pro zveřejnění v zahraničí (NDR, MLR, Belgie, Francie, Itálie, Rakousko).²⁸

Podat proto stručnou rekapitulaci této bez nadsázky úctyhodné zatímní bilance, povšimnout si okruhů vědeckého zájmu jubilanta a současně ocenit výsledky, kterých v nich dosáhl, stejně tak připomenout jeho nejvýznamnější práce, není, při nevelkém prostoru obvykle vymezeném obdobným účelům, věru lehké.

Přehlédneme-li první tituly jeho literární produkce, je zřejmé, že zpočátku dělil svoji pozornost mezi české zemské právo předbělohorského období²⁹ a tematiku pozdně feudální a převážně soukromoprávní,³⁰ jako by si ještě ujasňoval, co bude stěžejním předmětem jeho pozdějšího hlubokého a soustavného bádání. Avšak od přelomu padesátých a šedesátých let můžeme vykrytalizovanou orientaci rozpoznat již zřetelně. Z pohledu časového si dr. Urfus zvolil periodu cca 150 let poslední třetiny 17. a především pak 18. a počátku 19. století. Z tohoto dějinného úseku publikoval celou řadu drobnějších i rozsáhlejších příspěvků, všímajících si různých stránek raněburžoazních právních forem ekonomické aktivity, včetně teoretického zázemí jejich normativního stimulu,³¹ ale i problémů dalších.³² Jeho doménou se staly především merkantilistické a liberalistické hospodářské koncepce a jejich právní vyjádření.³³

Druhou oblastí, k níž Urfus opakovaně obracel svou pozornost, bylo české státoprávní hnutí druhé poloviny 19. století, především pak ideová analýza jeho programu, kterou zkoumal v širším kontextu vnitřních poměrů rakouské a rakousko-uherské monarchie.³⁴

Patrně pod zprostředkujícím vlivem pedagogického úvazku se dr. Urfus stále více dostával do kontaktu s římským právem, jehož výukou, vedle obecných dějin státu a práva, byl v Brně a je i v Praze převážně pověřován. V této souvislosti se zabýval spleťtí problematikou recepce římského

práva. Mnohostranně analyzoval vliv římského práva a romanistiky vůbec na novověké evropské právníctví.³⁵

Je ovšem samozřejmé, že najdeme mezi jeho pracemi i tituly z dějin správního práva, z historie vyučování právních disciplín, některé příspěvky též překračují právněhistorickou specializaci autorovu a blíží se charakteristikou spíše rukopisu obecného historika, jiné zabíhají do kulturní historie, případně směřují k pomocným vědám historickým. Nejednou dr. Urfus prokázal, že je mu vlastní i regionální dějepisectví.

V poslední době odkrývá biograficky pojatými sondami mnoho interesantního z životních osudů, profesionálních profilů i světonázorové hladiny právníků-teoretiků i praktiků, činných na vysokých školách, ve správním i justičním aparátu absolutistického státu, osvětluje tak prostor v naší právní minulosti jen málo probádaný, nepříliš známý a možno říci i neprávem podceňovaný.³⁶

I když jsme zdaleka nepodali vyčerpávající výčet nesporně mimořádně bohaté Urfusovy aktivity, jen z uvedeného je patrné, že jeho přínos do celkového snažení naší právní historie je nemalý a budí zasloužený respekt i v kruzích historiků-neprávních.

Popřejme všem jubilantům, aby v pevném zdraví dalších let ještě rozmnožili pedagogické i vědecké výsledky svého úsilí, jejichž už zatím hodnota je nesporná a zaujímá v české právní historii trvalé místo.

Redakce, březen 1989.

POZNÁMKY

- 1 Srv. disertační práci: *Boj KSČ za upevnění svazku dělníků a rolníků a za další rozmach socialistické vesnice v Pražském kraji v letech 1953–1955.*
- 2 Srv.: *Přehled vědecké a pedagogické práce kateder marxismu-leninismu*, č. 4/1961, str. 90–97.
- 3 Srv.: *Vesnice středočeského kraje v počátku socialistické přestavby zemědělství*, SSH 10, 1975, str. 5–21.
- 4 Srv. např.: *Význam X. sjezdu KSČ pro další rozmach socialistické přestavby vesnice*, *Příspěvky k dějinám KSČ*, č. 4/1961, s. 491–513; vystoupení v diskusi *Československé zemědělství očima historiků*, *Ústav dějin socialismu*, Praha 1969, str. 192 a n.; podílel se na zpracování mapy (č. 41) *Lidově demokratická pozemková reforma v letech 1945–1951 v Atlasu československých dějin*, ÚSGAK, Praha 1965, aj.
- 5 Srv.: *Boj za prosazení a právní zakotvení revolučních změn v zemědělství v letech 1945–1948*, in: *Sborník Význam Února pro rozvoj věd o státu a právu*, Univ. Karlova, Praha 1974, str. 74–78, *Právo jako nástroj revolučních přeměn československého zemědělství v letech 1945–1948*, in: *Sborník Vznik a vývoj socialistického práva I.*, Univ. Karlova, red. K. Malý, Praha 1976, str. 189–194; *Zemědělské zákony v revolučním procesu obnovy národního katastru půdy v Československu po r. 1945*, in: *sborník Pocta akademiku V. Vaněčkovi k 70. narozeninám*, Univ. Karlova, red. K. Malý, Praha 1975, str. 301–330.

- 6 Srv.: **Dějiny státu a práva socialistických zemí I., Dějiny státu a práva SSSR 1917–1945**, SPN, Praha 1975; **Dějiny státu a práva socialistických zemí II., Dějiny státu a práva SSSR 1945–1970**, SPN, Praha 1977.
- 7 Srv.: E. Vlček a kol., **Dějiny státu a práva socialistických zemí**, Panorama, Praha 1983, str. 7–51, 126–174, 305–326 (spolu s M. Doležalem).
- 8 Srv.: Taktické využití prvků legality bolševickou stranou v období přípravy říjnové revoluce a ustavení sovětské moci, **Právník** 114, 1975, str. 73–83.
- 9 Srv.: Pařížská komuna po stu letech, **PHS** 17, 1973, str. 145–171; 60 let Velké říjnové socialistické revoluce – 60 let vzniku sovětského státu a práva, **PHS** 21, 1978, str. 5–22; Socialistické společenství členských zemí RVHP a hlavní etapy vývoje, **AUC-Iuridica**, č. 1, 1976, str. 3–33 (spolu s M. Doležalem); Rozvinutá socialistická společnost v SSSR a dějiny sovětského státu a práva, **PHS** 23, 1980, str. 51–66.
- 10 Srv.: Právní postavení Národní fronty Čechů a Slováků v letech 1945–1948, **PHS** 28, 1987, str. 151–158; Právní postavení odborů v Československu v letech 1945–1948, in: **Sborník K vývoji právního postavení dělnické třídy za kapitalismu**, Univ. Karlova, Red. K. Malý, Praha 1984, str. 299–304.
- 11 Srv.: Právní úprava soukromého podnikání v období nové hospodářské politiky, **AUC-Iuridica**, č. 3, 1974, str. 193–223; Ke kritice buržoazních právních koncepcí období NePu („euroasijci“ a „malorusové“), **AUC-Iuridica**, č. 1, 1978, str. 3–31; Právní regulace trhu v prvních letech nové ekonomické politiky v SSSR, **Právník** 117, 1978, str. 540–548.
- 12 Srv.: V. Smirnov, Význam zákona o práci v SSSR a zdroje jeho vzniku, **AUC-Iuridica**, č. 4, 1971, str. 231–241; A. A. Plotnijevs, Socialistická revoluce a zákonnost, **AUC-Iuridica**, č. 1, 1981, str. 3–22.
- 13 Srv. disertační práci: **Massachusettský Zákoník svobod z roku 1641. Studie k dějinám státu a práva v USA**. Nepublikováno.
- 14 Srv. habil. práci: **Obchodní a průmyslové monopoly v XV–XVIII. století a jejich historičtí předchůdci**. Nepublikováno.
- 15 Zde v r. 1971 obhájil doktorskou práci. *Historie de l'aménagement juridique de la propriété foncière sous la Révolution Française*, I., 1789–1794.
- 16 Srv.: **Obecné dějiny státu a práva za kapitalismu**, red. J. Tureček, kap. Nizozemská revoluce v XVI. stol. Vznik buržoazně-aristokratické republiky Spojených provincií Nizozemí, stát a právo v ní, str. 3–18; J. Tureček a kol., **Světové dějiny státu a práva ve starověku**, Praha 1963, kap. Koloniální soustavy starověku, str. 491–498.
- 17 Srv.: J. Tureček a kol., **Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva**, I., Praha 1956, výběr a překlad textů k dějinám státu a práva Anglie, Nizozemí, USA a k dějinám koloniálních soustav.
- 18 Srv.: **History of State and Law. P. I. General History of the State and Law. Outline of Lectures**. I. Praha 1975; **Stručný nástin přednášek z obecných dějin státu a práva**, Ostrava 1981.
- 19 Srv.: Díl II. **Feudální stát a právo**, Praha 1974; díl III. **Kapitalistický stát a právo**, Praha 1971.
- 20 Srv.: Některá významná ustanovení massachusettského „Zákoníku svobod“, **AUC-Iuridica**, č. 3, 1958, str. 261–275; Hrdelní právo podle massachusettského „Zákoníku svobod“, **PHS** 5, 1959, str. 135–151; Sociální struktura a právní postavení obyvatelstva v raném koloniálním období Massachusetts. Příspěvek k dějinám státu a práva USA, **AUC-Iuridica**, č. 4, 1973, str. 261–295; Z dějin právních institucí v raném koloniálním období Massachusetts, **AUC-Iuridica**, č. 3, 1976, str. 163–211; Státní ústrojí Mas-

- sachussets v letech 1629–1644. Z dějin ústavního práva USA v koloniálním období, PHS 20, 1977, str. 145–159.
- 21 K některým institucím tiskového práva anglické buržoazní revoluce 1640–1660, AUC-Iuridica, č. 1, 1965, str. 49–70; Etude sur le problème des „loi-clé“ dans le législation révolutionnaire en Angleterre au XVII et en France au XVIIIe siècle, AUC-Iuridica, č. 3, 1970, str. 199–210; Feudalismus ve Francii na konci „starého režimu“ a jeho soudobá kritika, AUC-Iuridica, č. 4, 1971, str. 257–290; Zrušení feudálního režimu a osvobození půdy za francouzské buržoazní revoluce v letech 1789–1794, AUC-Iuridica, č. 2, 1972, str. 111–156; Le Chapelierův zákon a jeho historické pozadí. Příspěvek k dějinám právního postavení dělníků v raném kapitalismu, in: **Sborník prací z dějin státu a práva**, uspořádal K. Malý, Praha 1979, str. 9–56; K problému zrušení feudálních institucí v německé selské válce, v nizozemském povstání a v anglické buržoazní revoluci, in: **Sborník Problémy dějin a teorie státu a práva**, uspořádal K. Malý, Praha 1982, str. 37–47; Francouzské protidělnické zákonodárství let 1789–1804. Příspěvek k dějinám právního postavení dělníků ve Francii za Velké francouzské buržoazní revoluce, in: **Sborník K vývoji právního postavení dělnické třídy za kapitalismu**, red. K. Malý, Praha 1984, str. 29–43.
- 22 **Státní zřízení Francie v letech 1789–1814**, UK, Praha 1977.
- 23 Právní ochrana vynálezů v Anglii v 16. – 18. století, PHS 18, 1974, str. 237–270; Právní ochrana vynálezů v Benátkách v XV–XVI. století, in: **Sborník Pocta akademiku V. Vaněčkovi k 70. narozeninám**, red. K. Malý, Praha 1975, str. 387–404; právní ochrana vynálezů ve Francii do r. 1789; AUC-Iuridica, č. 2, 1975, str. 183–194.
- 24 Etudes de quelques aspects juridiques des monopoles en Angleterre et au massachussets du XVIe et XVII siècle, AUC-Iuridica, č. 3, 1967, str. 285–295; Monopoly v Byzanci, AUC-Iuridica, č. 4, 1977, str. 297–307; Monopoly v helenistickém a římském Egyptě do konce 2. století n. l., PHS 21, 1978, str. 237–269.
- 25 Zdomácnění směnečného práva v českých zemích a počátky novodobého práva obchodního, Praha 1959; Vznik a počátky konkursního práva v Čechách, Praha 1960, (Rozpravy ČSAV, roč. 70, řada spol. věd. seš. 4); Právo, úvěr a lichva v minulosti. Uvolnění úvěrových vztahů od feudalismu ke kapitalismu a právní věda recipovaného římského práva, Brno 1975, (AUB-Iuridica, No 14); Římskoprávní vzdělanost a její vklad do vývoje státoprávních představ. Od středověku do konce feudalismu, Brno 1978, (AUB-Iuridica, No 25).
- 26 **Dějiny státu a práva na území Československa v období kapitalismu 1848–1918 I–II**, Bratislava 1971–1973.
- 27 Učebnice československého občanského práva I. Obecná část, Praha 1965; Československé občianské právo I, Bratislava 1973.
- 28 Srv. např.: Die Entfaltung der tschechischen Verwaltungsrechtswissenschaft an der Prager Universität in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, in: **Verwaltungshistorische Studien**, Pécs 1972, s. 535 a n.; L'évolution des suretes personnelles dans l'ancien droit tchéque, Recueils de la Société Jean Bodin 29, 1971, s. 809 a n.; I moderni principi amministrativi in Boemia e l'assolutismo sovrano nei secoli XVI e XVII, **Annali della Fondazione Italiana per la storia amministrativa**, Milano 1965, s. 237 a n.; Wirtschaftsethik und Wucherrecht in Böhmen um die Wende des 17. und 18. Jahrhunderts, Festschrift für Ernst Carl Hellbling, Salzburg 1971, s. 689 a n.; Die Steurgewalt des böhmischen Landtags und der Absolutismus, **Studies presented to the International Commission for the History of Representative and Parliamentary Institutions XXXI**, Louvain-Paris 1967, s. 181 a n.

- 29 Srv. např.: „Zášti“ v Čechách v polovině 15. století, **PHS II**, 1957, s. 90 an.; Dva příspěvky k vývoji exekučního řízení v českém právu zemském, **PHS V**, 1959, s. 77 a n.; Všehrdovo pojetí majetkoprávních vztahů zemského práva českého, **PHS VII**, 1961, s. 257 a n.
- 30 Srv. např.: O právní úpravě manufakturní výroby u nás, **PHS I**, 1955, s. 122 a n.; K cechovní politice v Čechách na přelomu 17. a 18. století a k jejím ideologickým zdrojům, **PHS VI**, 1960, s. 39 a n.; Rodinný fideikomis v Čechách, **Sborník historický** 9, 1962, s. 193 a n. a první dva tituly sub. pozn. 25.
- 31 Pražští směnárníci a bankéři v 18. století, **Pražský sborník historický** 1967–1968, s. 44 a n.; Osvícenství a ekonomická ideologie v Čechách, **PHS XIV**, 1968, s. 201 a n.; K institucionálnímu dědictví právní vědy *usus modernu* v přípravě rakouské kodifikace občanského práva, **Sborník pr. učit. práv. fak. UJEP V**, Brno 1975, s. 157 a n.; Hospodářskopolitický obsah říšské volební kapitulace a český kurfiřtský hlas v roce 1764, **PHS XIX**, 1975, s. 145 a n.
- 32 Rektor pražské univerzity a český stavovský sněm v letech 1791–1847, **AUC-HUCP VI. 1**, 1965, s. 53 a n.; Právní postavení českých měst a rakouský absolutismus v období národního obrození, **SAP** 1969, s. 386 a n.; Pokus o revisi moravského zemského zřízení na počátku 18. století a tzv. „elaboratum Moravicum“, **Čas. Mat. Moravské** 89, 1970, s. 46 a n.; K finanční pravomoci českého sněmu v druhé polovině 17. století, **PHS XV**, 1970, s. 95 a n.; Na okraj proticentralistických stanovisek v Čechách po polovině 18. století, **PHS XVII**, 1973, s. 173 a n.; Stát a církev v návrhu na revisi zemského zřízení v Čechách v první třetině 18. století, **PHS XXIII**, 1980, s. 147 a n.
- 33 Průmyslový liberalismus a české měšťanstvo v období národního obrození, **PHS X**, 1964, s. 5 a n.; „Předmerkantilistické“ zákonodárství v Čechách a jeho ráz, **PHS XI**, 1965, s. 43 a n.; Liberalisace rakouského úvěrového zákonodárství a česká právní věda v 19. století, **Právník CIX**, 1970, s. 198 a n.; Český merkantelista Jan Kryštof Bořek a jeho sbírka. Na okraj muzejního rukopisu sign. VI, C 17, **Čas. Nár. Muzea – hist. muzeum CXL**, 1971, s. 71 a n.
- 34 Srv. např.: Český státoprávní program na rozhraní let 1860–1861 a jeho ideové složky, **PHS VIII**, 1962, s. 127 a n.; Český státoprávní program a české dělnické hnutí v období vzniku první dělnické strany v Čechách, **PHS IX**, 1963, s. 97 a n.; Das Programm des sog. böhmischen „historischen Staatsrechtes“, in den sechziger Jahren des 19. Jahrhunderts, **Studia historica auctoritate universitatis Pécs publicata** 48, 1966, s. 103 a n.; K vzájemnému poměru českého státoprávního programu a předbřeznové stavovské opozice v Čechách, **PHS XIII**, 1968, s. 85 a n.; České úsilí o změnu volebního řádu pro zemský sněm v šedesátých a počátkem sedmdesátých let minulého století, **SH** 19, 1972, s. 49 a n.; K rozvoji českých státoprávních představ na přelomu šedesátých a počátkem sedmdesátých let minulého století, **PHS XVIII**, 1974, s. 139 a n.
- 35 Srv. např.: Poslední titul sub. pozn. 25, K obecnoprávní koncepci požívacího práva na konci feudalismu, **Sbor. pr. učit. práv. fak. UJEP IX**, 1979, s. 53 a n.; Dominium a *usus modernus pandectarum*, **AUC-Iuridica XXIX**, 4, 1983, s. 297 a n.
- 36 Srv. např.: Rektor pražské univerzity Jan Jindřich Turba a jeho rodina. (K postavení inteligence a úřednické šlechty v pobělohorských Čechách), **AUC-HUCP**, 1984, Fasc. 2, s. 41 a n.